

Černobylietis

LIETUVOS
JUDĖJIMO
„ČERNOBYLIS“
LAIKRAŠTIS

2014 m. sausis–vasaris. Nr. 1 (91)

Leidžiamas nuo 1991 metų

Prognozės

Jau baigiasi žiema, kuri buvo labai palanki įvairių mokesčių, tarp jų ir šilumos, nu-stekentai tautai. Visi laukia, kokios bus kovo pirma, antra ir trečia dienos, pagal kurias nuo senų laikų spėjama, koks bus pavasaris, vasara ir ruduo.

Tačiau mes galime ir nesulaukę pirmųjų kovo dienų spėti, kokie bus šie metų laikai. Pavasaris žada būti audringas, nes vyks rinkimai į Europos Sąjungos Parlamentą ir bus renkamas Lietuvos Respublikos Prezidentas. Bus daug pažadų, gundymų ir viliojimų būtais ir nebūtais dalykais. Kaip reikėtų balsuoti?

Europarlamentarai mums mažiausiai turėtų rūpėti, nes jie rinkimuose spendžia tik asmeninės gerovės problemas ir kartais pasireklamuoja kažkokia savo veikla. Kaip pavyzdį galiu pateikti vieną nutikimą. Viena mūsų europarlamentarė Briuselyje surengė konferenciją apie padėtį Baltarusijos Respublikoje po Černobylio katastrofos. Atrodė, lyg ir viskas gerai – europarlamentaro mąstymas turėtų būti ne provincialus, o europietiškas, o europietiškas platus ar globalus. Tačiau kai aš susisiečiau su europarlamentarės padėjėjais, bandydamas susitarti dėl interviu „Černobylicio“ laikraščiui, buvau stipriai nuvilintas – man atsisakė duoti interviu, na, gal ne atsisakė, bet vengė tos temos.

Paklauskite kodėl? Atsakymas yra labai paprastas, nes interviu leitmotyvas turėjo būti toks: jei jūs esate Lietuvos atstovė Europos Parlamente, tai kodėl atstovaujate Baltarusijos, o ne Lietuvos piliečių interesams?

Jeigu jūs savęs paklaustumėte, ką jums duoda mūsų europarlamentarų veikla Briuselyje, manau, iš pasąmonės kažkaip išlįstų vaizdinys apie Briuselio kopūstus. Gal kam nors kas nors dar šautų į galvą?

Šiaip ar taip, vienus rinkimus paminėjome.

Jei kalbėsime apie prezidento rinkimus, tai aš pats jau seniai supratau, kad Lietuvai

Prieš rinkimus ir po rinkimų. 1830

yra per didelė prabanga skirti papildomas išlaidas niekam nereikalingam prezidentui išlaikyti bei rinkti. Ši institucija tik kelia sumaištį tarp specialiųjų tarnybų, Seimo ir įvairių interesų grupių. Ką gera prezidentai padarė Lietuvai? Kažkaip nebeprisimenu. Man lenda į galvą Maišiagalos susitarimai, muliažiniai Valdovų rūmai, pasiskraidymai į Meksiką, paverkšlenimai, abstraktūs pagrūmojimai ir kišimasis ne visai į savo sritį.

Pavasarių ar vasarą mūsų laukia referendumai. Dėl žemės, dėl lito ir tikriausiai dar bus kitų įvairių... Kas iš to? Jau buvo vienas referendumas dėl naujos atominės elektrinės statybos. Patiko? Kai gyvensime demokratinėje šalyje, galėsime rengti referendumus, o dabar galime pailsėti, nes ten, viršuje, jau seniai viskas nuspręsta.

Taigi vasaros pabaigą ir rudenių yra lengviau nuspėti. Vi-

si puls į miškus rinkti grybų ir uogų. Aišku, jeigu jų tik bus. Lįs į kaimyno daržą pasikasti bulvių. Ir šiaip visi ruošis naujam šildymo sezonui. Galėtume pakeisti ir savo herbą Vytį, pavyzdžiui, vovere, kuri atspindėtų šiandieninę tautos padėtį – suktis iš keblios padėties ir stengtis nenusisukti sprando. Neseniai Lietuva buvo pripažinta viena labiausiai korumpuotų valstybių Europos Sąjungoje, o Lietuvoje nė viena valdžios institucija nepasipiktino, nepareiškė susirūpinimo, premjeras net nusitebėjo – žodžiu, visiems nuspėjau, ką apie juos galvoja, svarbiausia – postai, pinigai, sava gerovė.

Tai tokie mūsų laukia šie metai. Jeigu kas nesutinkate su mano pasvarstymais, parašykite, išspausdinsime ir jūsų šiųmetines pavasario, vasaros, rudens ir žiemos prognozes. Gal bus tikslesnės?

Kęstutis Kazlauskas

Vestminsterio nepriklausomų rinkėjų asociacijos susirinkime išaiškinamas šnipinėtojas. 1747 kovas. Iliustracijos iš kn.: A History of Parliamentary Elections and Electioneering in the Old Days. London, 1886

Sveikiname visus su artėjančia Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena!

Jau saulėlė vėl atkoptama budino svieta
Ir žiemos šaltos triūsus pargriaudama juokės...

„Radiati“ susirinkimas

Antanas Turčinus skaito pranešimą

2014 metų sausio 23 dieną Lietuvos medicinos paramos fondo „Ateitis“ patalpose įvyko Vilniaus krašto černobyliciečių sąjungos „Radiati“ ataskaitinis susirinkimas. Sąjungos pirmininkas Antanas Turčinus skrupulingai išvardijo visus veiklos etapus, pasidžiaugė nuveiktais darbais. Tylos minute buvo pagerbti išėję anapilin.

Antroje susirinkimo dalyje vyko naujos valdybos rinkimai. Visi vienbalsiai nusprendė palikti tuos pačius

valdybos narius ir naujam laikotarpiui perrinkti tą patį sąjungos pirmininką.

Pirmininkas patikino, kad ir toliau organizuos černobyliciečių susitikimus, stengsis padėti tvarkyti „naujų černobyliciečių“ dokumentinius reikalus. Pasidžiaugė, kad Vilniaus valdžia sudarė lengvatines sąlygas naudotis miesto transportu. Nutarta dar kartą kreiptis į Seimo narius dėl kai kurių įstatymų, liečiančių Lietuvos černobyliciečių gyvenimą.

„Č.“ inf.

PAREMKITE SAVO LAIKRAŠTĮ!

Galintiems ir norintiems paremti laikraščio „Černobylicis“ leidybą 2 procentais iš 2013 metais sumokėto gyventojų pajamų mokesčio, pateikiame rekvizitus: asociacijos „Lietuvos judėjimas „Černobylis“ Prienų komitetas, organizacijos kodas – 170775450, adresas: Gegužės g. 5, Prienai, LT-59127. Būsime dėkingi už paramą.

LJČ tarybos posėdis

Pasitarimo dalyviai. Iš kairės: Pranas Paškevičius,
K. Kazlauskas nuotr.

2014 metų vasario 1 dieną Kaune vyko asociacijos „Lietuvos judėjimas „Černobylis“ tarybos posėdis. Judėjimo pirmininkas Pranas Paškevičius tarė įžanginį žodį ir, tylos minute pagerbus mirusiuosius, trumpai apžvelgė judėjimo veiklą. Jis taip pat pranešė, kad jau yra atnaujintas, nors dar vis pildomas, judėjimo puslapis www.chernobyl.lt.

Po to tarybos nariai pristatė asociacijos narių (miestų ir rajonų organizacijų) problemas, jas aptarė konstatuodami, kad judėjimo veikla apsilpo, nes dauguma černobyliciu serga, kiti yra bedarbiai arba jau sulaukę pensinio amžiaus. Dabar vidutinis černobylicio amžius Lietuvoje yra 55 ar 56 metai.

Vėliau taryba apsvarstė keliolika klausimų, dėl kurių reikėtų kreiptis į Vyriausybę, Socialinės apsaugos ir darbo bei Sveikatos apsaugos ministerijas, taip pat į Seimą.

Diskusijos truko keletą valandų, buvo svarstomi klausimai, pradedant černobyliciu pensinio amžiaus sutrumpinimu ir baigiant vaistų kainomis černobyliciams bei dantų protezavimo problemų sprendimu.

Po diskusijų buvo apsispręsta pakartotinai kreiptis į Vyriausybę dėl 50 procentų pravažiavimo visuomeniniu miestu bei tarpmiestiniu transportu lengvatos suteikimo černobyliciams, nes kitos socialiai remtinios grupės seniai ta lengvata naudojasi, o černobyliciams vis nelieta pinigų. Taip pat nutarta kreipti į Vyriausybę dėl finansinės paramos 28-osioms Černobylio ka-

tastrofos metinėms paminėti.

Kitus klausimus, kaip antai: kasmetiniai sveikatos patikrinimai, vienkartinės kompensacijų indeksavimas ir t. t., nutarta aptarti susitikimuose su SAM ir SADM atstovais ar ministras.

P. Paškevičius taip pat pasiūlė apsvarstyti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atsiųstą paklausimą asociacijai, kurį čia pat ir pateikiame. Atsiprašome, kad lietuviškoji kanceliarinė kalba tokia gremėdžiška. Gal sovietinio kanceliarizmo palikimas, neaišku. Taigi kad būtų sklandžiau ir aiškiau skaityti, tekstą pajuodiname:

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje, vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavedimą, svarstoma, ar būtų tikslinga papildyti Vienkartinių kompensacijų asmenims, patyrusiems žalą likviduojant Černobylio atominės avarijos padarinius, dydžių ir išmokėjimo tvarkos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 18 d. nutarimu Nr. 198 „Dėl vienkartinų kom-

pensacijų ir lengvatų asmenims, patyrusiems žalą likviduojant Černobylio atominės avarijos padarinius“, kad teisę į vienkartinę kompensaciją gytų ir Lietuvoje gyvenantys Černobylio atominės avarijos padarinių likvidavimo dalyviai, kurie buvo ne iš Lietuvos laikinai pasiųsti dirbti į 30 kilometrų nuo avarijos židinio zoną arba statyti Slavutičiaus miesto Ukrainoje, – jeigu šiuo metu jie yra Lietuvos Respublikos piliečiai.

Kadangi asociacijos turimais duomenimis tokių žmonių Lietuvoje gali būti tik keliolika, LJČ taryba nutarė pritariti šiai pataisai.

Asociacijos „Lietuvos judėjimas „Černobylis“ tarybos posėdis vyko Kauno „Šilainių“ baseino patalpose, tad po posėdžio norintieji galėjo paplaukioti baseine ar pasikaitinti pirtyje.

Po kurio laiko pamatysime, ar asociacijos veiklos suaktyvinimas davė kokių nors konkrečių rezultatų.

Kęstutis Kazlauskas

Skaitytojos laiškas

Paraštės iš laikraščio „Černobylietis“, 2013, nr. 4 (88)

Baigėsi jau vasara. Praėjo rugpjūčio 7-oji! Mano skausmo metinės... Baigė mano sūnus černobylietis gyvenimą...

Jūs žadate minti valdinių slenksčius, bet ar bus iš jų tikrų paguodos žodžių.

Buvau susitikimuose Druskininkuose, Pakruojyje – nieko kitaip. Vien apgailestavimas... Nekaltinu aktyvių dalyvių, LJČ tarybos – ne Jūsų valioje pažadus tesėti.

Amžinatilsį Gediminą Tarailą gerbiau, kurio žodžiai, mintys tikros ir turbūt ne vieno skaiciusio ar girdėjusio atkartojamos kaip savos, išmąstytos mūsų pačių. Užjaučiu jo žmoną, šeimą. Stiprybės Jums.

Leonas Kreimeris, Kęstas Vaškevičius taip pat išgyveno pragarą. O kokios jų mintys, kiek skausmo akyse.. Kiek klausimų – neatsakytų niekada. Rokas Laurynas abejoja ateitimi.

Kodėl statoma nauja atominė elektrinė? Šalina iš ke-

lio visus, kurie nors kiek daugiau žino, spėja AE ateitį. Nustuma visus, kas neduoda mąstyti „didelėms galvoms“.

Jūsų laikraštį (ir savo) skaitau nuo pirmųjų numerių. Sūnus pažiūrėdavo paveikslėlius ir susimąstydavo iki pykčio. Sodino ažuolų giraitę (jeigu neklystu, prie Pasvalio) – yra nuotraukoje...

Sūnų tematau nuotraukoje. Jam buvo tik 49 metai. Sirgo ir beveik kasdieną kartoję: „Man nedaug beliko.“

Jungtinių Tautų Konvencija neserga. Ji išvis tikrai JT, o ne Lietuvos. Buvo TSRS, o dabar – ES, JT.

Iš visos širdies gerbiu prof. Juozą Prušinską. Sveikatos, kantrybės Jam linkiu.

Sėkmės ir sveikatos kiekvienam černobyliciu. Ačiū Kęstučiui Kazlauskui už laikraštį. Tebūna Jums šviesios visos dienos. Skaitysiu ir 2014 metais.

Černobylicio mama O. V.

Paraštės iš laikraščio „Černobylietis“ Nr. 4 (88)

Baigėsi jau vasara. Praėjo rugpjūčio 7-oji! Mano skausmo metinės... Baigė mano sūnus „Černobylietis“ gyvenimą... Jūs žadate minti valdinių slenksčius, bet ar bus iš jų tikrų paguodos žodžių... Buvau susitikimuose (tarybinuose) Druskininkuose, Pakruojyje – nieko kitaip. Vien apgailestavimas... Nekaltinu aktyvių dalyvių, LJČ tarybos – ne Jūsų valioje pažadus tesėti... Ačiū Tarailai gerbiau, kurio žodžiai, mintys tikros ir turbūt ne vieno skaiciusio ar girdėto atkartojamos kaip savos, išmąstytos mūsų pačių. Užjaučiu jo žmoną, šeimą – stiprybės Jums.

Skaitytojos laiško fragmentas

Užsiprenumeruokite „Černobylietį“!

Laikraštį „Černobylietis“ 2014-iems metams galima užsiprenumeruoti visuose Lietuvos pašto skyriuose. Laikraščio indeksas – 0043. Laikraštis leidžiamas kas du mėnesiai, 8 puslapių, 2 spaudos lankų.

Dviejų mėnesių prenumeratos kaina su PVM ir pristatymu į namus – 2,89 lito, 4 mėnesių – 5,78 lito, 6 mėnesių – 8,67 lito, 8 mėnesių – 11,56 lito, 10 mėnesių – 14,45 lito, 12 mėnesių – 17,34 lito.

Laikraštį galima užsisakyti ir internetu, adresas <http://prenum.katalogas.lt>

Atominės elektrinės statyti rengiasi ir Lenkija

Nors Lietuvos gyventojai referendume pasisakė prieš naujos atominės elektrinės statybą, valdžia toliau svarsto ir diskutuoja, kaip ją reikėtų statyti. Premjeras Algirdas Butkevičius neseniai pareiškė, kad „Lietuvai reikalinga antroji elektros tiekimo linija su Lenkija, kuri galėtų užtikrinti naujosios atominės elektrinės veiklą“. Pasak jo, būtent antroji linija su Lenkija leistų tinkamai integruotis į Vakarų Europos energijos tinklus ir užtikrintų jos veikimą.

Planuojama, kad elektros perdavimo tinklų jungties su Lenkija „LitPol Link1“ eksploatavimo pradžia bus 2015 m., o šios jungties išplėtimas – 2020 m. „Buvo labai keista, kada buvo diskutuojama apie Visagino atominės elektrinės

statybą, kai tikslas buvo ją synchronizuoti su Vakarų elektros tinklais neturint tos studijos ir nežinant, kiek synchronizacija kainuos ir iš kur bus užtikrinami rezervai, jeigu reaktorius būtų sustabdytas, – sakė A. Butkevičius. – Dabar yra visiškas aiškumas.“

© 2011 karikatūra.lt

Premjeras sakė, jog yra politinė valia statyti atominę elektrinę, ir paaiškino, kodėl reikia antrosios linijos su Lenkija: ji leistų užtikrinti elektros tiekimą, jei atominę elektrinę tektų dėl skubių priežasčių stabdyti.

„Mes Lietuvoje esame priėmę įstatymus, kad mūsų tinklai synchronizuojami su Vakarų tinklais, mes norime tam tikrais atvejais užsitikrinti elektros energiją iš Vakarų elektros tinklų, mes turime pirmiausiai užtikrinti energijos pralaidumą į mūsų valstybę. Šiuo metu šis pralaidumas yra iš Estijos, Baltarusijos ir Kaliningrado srities. Jeigu mes integruojamės į Vakarų, belieka Estijos linija, po to atsiranda dvi linijos, tai – Švedija ir Lenkija. Kritiniu at-

veju mes turime užtikrinti pakankamą elektros poreikį Lietuvai, tas pralaidumas (dvi linijos, t. y. viena su Švedija, viena – su Lenkija) neleistų mums užtikrinti“, – paaiškino A. Butkevičius. Jis patikslino, jog rudenį buvo pristatyta tarpinė studija dėl synchronizacijos proceso, o dabar ji – galutinė.

Kol vyksta šie svarstymai ir sakomi pareiškimai dėl Visagino AE, sužinota, kad Lietuvos pašonėje, be Rusijos ir Baltarusijos, ketina atsirasti dar viena atominė valstybė – Lenkija. Jos vyriausybė patvirtino šalies atominę programą, apie tai savo panešime spaudai paskelbė Ekonomikos ministerija. Programa, „be kita ko, numato, kad bus pastatytos dvi atominės elek-

trinės ir paruošti reguliaciniai bei organizaciniai rėmai šioms investicijoms“, – rašoma pranešime. Programa nustato, kad iki 2016 m. pabaigos bus išrinktos atominės elektrinių vietos, pirmosios jėgainės statybos prasidės 2019 m. ir bus baigtos iki 2024 m. pabaigos. Antroji iš šiuo metu planuojamų elektrinių turi būti pastatyta iki 2035 m.

Lenkija planuoja, kad kiekvienos būsimos AE galia sieks 3000 MW. Pagrindinis vaidmuo šiame projekte atiteks valstybinei įmonei PGE (*Polska Grupa Energetyczna*). Tarptautinės atominės energetikos agentūros teigimu, atominės elektrinių statybos Lenkijai gali kainuoti iki 50 mlrd. zlotų (41 mlrd. litų).

Parengė Jonas Baltakis

Baltijos dugne nuskandintas nacių cheminis ginklas jau pradėjo plisti

Negilūs Baltijos jūros vandenys slepia kai ką itin pavojingo. Praėjo beveik 70 metų po to, kai sąjungininkai Baltijos jūroje nuskandino tūkstančius tonų nacių cheminio ginklo ir veikliųjų medžiagų. Ekspertai įspėja apie gresiančią ekologinę katastrofą – ginklams rūdijant, mirtinas jų turinys išsipils į jūrą, rašo *The Economist*.

Bomba tiks vis garsiau

Pagal susitarimą, pasirašytą 1945 m. Potsdamo konfe-

rencijoje, Didžioji Britanija ir Sovietų Sąjunga Baltijos jūroje 1947–48 m. nuskandino apie 65 000 tonų Vokietijos cheminio ginklo atsargų. Nuo tada dugne nugrimzdusios pavojingų atliekų talpos tapo įvairių spekuliacijų tema ir mokslinių tyrinėjimų objektu. Kai kurie mokslininkai jas vadina „tiksinčia laiko bomba“.

Šiuo metu tikslėjimas, regis, tapo garsesnis. Lenkijos karinio technologijos universiteto mokslininkai, neseniai

atlikę tyrimus, jūros dugne vos keli šimtai metrų nuo Gdansko uosto aptiko iprito pėdsakų. Tai rodo, kad metalas rūdija ir kad nuodingi chemikalai dabar teka į vandenį. Jie gali būti absorbuoti žuvų ir taip patekti į mitybos grandinę.

Mokslininkai susirūpinę ne tik todėl, kad konteineriai nesandarūs. Gdansko įlankoje neturėtų būti jokių cheminio ginklo pėdsakų, nes ne toje zonoje jis buvo nuskandintas. Tyrimui vadovavęs Stanislas Popielis (Stanisław Popiel) negalėjo pasakyti, iš kur atklydo tie teršalai.

Sovietai skandino bet kur

Vienas iš galimų paaiškinimų yra tas, kad sovietai ne labai rūpestingai rinkosi, kur skandinti cheminį ginklą.

Nors didžioji dalis chemikalų buvo įmesta Bornholmo ir Gotlando įdubose, Jacekas Beldovskis (Jacek Beldowski) iš Lenkijos okeanografijos instituto sako, kad sovietai dažnai „išversdavo viską per bortą iškart, kai tik nebesimatydavo žemės“.

Tai reiškia, kad tonos cheminio ginklo gali gulėti nežinomose vietose arti žemės ir žvejybinėse zonose.

J. Beldovskis taip pat atrado, kad srityse, kurios žinomos kaip zonos, kur nuskandintas cheminis ginklas, padaugėjo žuvų susirgimų ir genetinių defektų atvejų. Tai reiškia, kad iš kai kurių konteinerių jau pradėjo tekėti užkratas.

Iškelti – pavojinga

Nors tai išties kelia nerimą, kai kurie mokslininkai teigia, kad per artimiausius dešimtmečius dauguma konteinerių greičiausiai išliks užplombuoti ir aplinkos sąlygos Baltijos jūros dugne nebus pavojingos. Dėl šaltos temperatūros iprito dujos įgis kietą pavidalą, todėl teršalams bus sudėtinga plisti.

Tačiau faktas, kad tarša jau plinta ir veikia aplinką ir kad niekas tiksliai nežino, kur tas cheminis ginklas yra, kelia rimtas priežastis nerimauti. Pagal blogiausią S. Popielio scenarijų, po keleto metų Baltijos regioną gali ištikti eko-

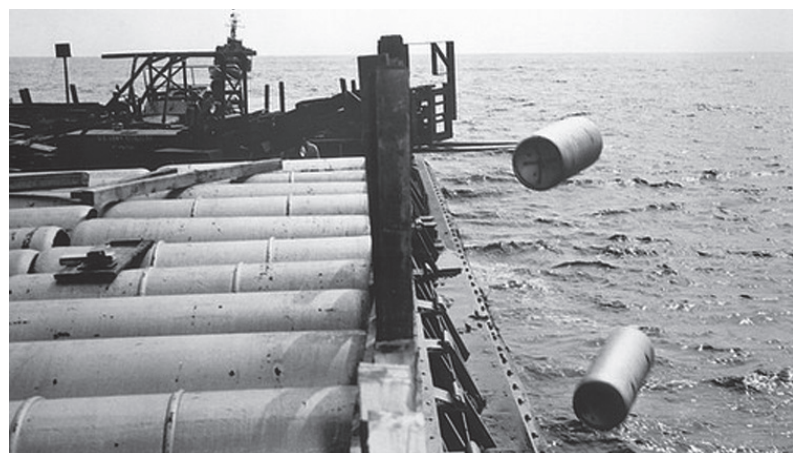
loginė katastrofa, didesnė už Černobylio.

Dėl šio pavojaus Baltijos jūros valstybės tiria galimybes dalį cheminio ginklo iškelti iš jūros dugno. Lenkijos aplinkos apsaugos agentūra pasiūlė kreiptis pagalbos į NATO, nes ji turi lėšų ir technologinių galimybių iškelti toksiškas atliekas.

Bet net jeigu aljansas sutiktų padėti, bet kokia iškėlimo operacija būtų labai pavojinga. Ekspertai įspėja, kad, bandant iškelti trapias rūdijančias talpas, jos gali būti pažeistos ir dideli kiekiai mirtinai nuodingų cheminių medžiagų gali išsilieti.

Parengė Jurgita Noreikienė, lrytas.lt

Po II pasaulinio karo cheminių ginklų talpos laidojamos Baltijos jūroje

Termobranduolinės energetikos eksperimentas pasiekė „kritinę“ fazę

Bendromis daugelio pasaulio valstybių jėgomis pietų Prancūzijoje vykdomas termobranduolinio eksperimentinio reaktoriaus projektas ITER (*International Thermonuclear Experimental Reactor*) pasiekė „kritinę“ fazę – pateikti pirmieji (iš milijonų) eksperimentinio reaktoriaus komponentai.

Eksperimentinis reaktorius, kurio milžiniška kaina privertė ilgokai atidėlioti statybas, dabar nuo pradinio grafiko atsilieka dvejais metais. O dėl esminių komponentų vėlavimo netgi teko koreguoti pagrindinio pastato konstrukciją.

„Nieko neslepame – tai neįtikėtinai erzina. Dabar darome viską, kad kuo labiau sumažintume atsilikimą. Projektas yra pakankamai įkvepiantis, kad suteiktų energijos dirbti – visi norėtume termobranduolinę energiją gauti kuo greičiau“, – BBC sakė projekto direktoriaus pavaduotojas Deividas Kempbelas (David Campbell).

Įveikę pradinį sunkumą – konstrukcines problemas ir unikalaus tarptautinio projekto koordinavimo nesklandumus – dabar organizatoriai labiau pasitiki gebėjimu „tilpti į grafiką“.

Nuo praėjusio amžiaus vidurio apie termobranduolines elektrines svajojama kaip apie neribotos energijos šaltinį – tokiose elektrinėse būtų atkurti Saulėje vykstantys procesai, kuriems kaip kuras būtų naudojamos dvi nesunkiai prieinamos vandenilio formos.

Termobranduolines svajones stiprina ne tik pigus ir nesunkiai gaunamas kuras, bet ir žinojimas, jog tokiose elektrinėse beveik nebūna radioaktyviųjų atliekų, negaminamos „šiltnamio“ dujos.

Bet termobranduolinių reakcijų valdymas ir energijos išgavimas iš reaktoriaus yra tokie sudėtingi procesai, kad apie juos mokslininkai jau ilgą laiką sako „po 30 metų“.

Tiesa, dabar šis laiko tarpas gali pradėti sparčiai mažėti. ITER reaktorius, dar vadinamas tokamaku, dujas milžiniško žiedo viduje įkaitins iki daugiau nei 200 mln. C° temperatūros – pakankamos, kad deuterio ir tričio (vandenilio izotopų) atomai susiliestų išskirdami energiją.

Siekiant išlaikyti tokią temperatūrą, reaktoriaus viduje teks sukurti gigantišką magnetinį lauką, nes nėra kitų būdų pasiekti tokią temperatūrą nesudeginant visos planetos ar bent jau didelės jos dalies.

Laboratorijose jau išbandyti nedideli termobranduoliniai reaktoriai, sugebantys labai trumpam laikui pasiekti reikiamą temperatūrą, tačiau visi jie sunaudoja daugiau energijos nei pagamina.

ITER reaktorius yra gero kaimo didesnio masto, jis turėtų generuoti 10 kartų daugiau energijos, t. y. 500 MW, nei sunaudoja.

Tokio eksperimento vykdymui prireikė valstybių, kuriose gyvena daugiau kaip pusė visų pasaulio gyventojų, mokslinės ir politinės galios – kitaip tariant, prie projekto prisidėjo Europos Sąjunga, padengianti beveik pusę visų projekto kaštų, Kinija, Indija, Japonija, Rusija, Pietų Korėja ir JAV.

Valstybės prie projekto prisideda ne tik pinigais. Pavyzdžiui, didelę dalį ES įnašo sudaro eksperimento pastatai ir infrastruktūra. Būtent dėl šios priežasties tiksliai eksperimento kainos pasakyti beveik neįmanoma. Bet grubiais skaičiavimais jo biudžetas yra apie 15 mlrd. eurų.

Tačiau dėl unikalių ITER struktūros pirmosiomis projekto dienomis būta nemažai trinties ir atidėliojimų.

Visų pirma visos projekte dalyvaujančios valstybės turėjo įsteigti vietinę „agentūrą“, kuri užsiimtų jai priskirtų komponentų gavimu ir/ar gamyba. Būta sunkumų ir dėl tų komponentų maitinimo bei kitų mokymų.

Darbus apsunkino ir ginčai dėl šalių partnerių gaminamų komponentų kokybės užtikrinimo. Visi komponentai turi atitikti pačius aukščiausius standartus, todėl ITER ir Prancūzijos atominės energetikos pareigūnai turėjo derėtis dėl apsilankymų įvairiose gamyklose, kuriose nebuvo įprasti patikrinimai iš išorės.

Ir nors dabar sutarta dėl esminių komponentų pristatymo terminų, visuotinai pripažįstama, jog papildomi trukdžiai, pristabdysiantys darbus, taip pat beveik neišvengiami.

Pagrindinio reaktoriaus pastato konstrukcija modifikuota taip, kad jo šonuose būtų paliktos angos vėluojantiems komponentams pergabinti į vidų be didelio kitų darbų trikdymo.

Kelias, kuriuo į statybų vietą iš uosto pristatomos dalys, turėjo būti nutiestas specialiai, nes kai kurie komponentai sveria iki 600 tonų. Kelio tiesimo darbai truko ilgiau nei tikėtasi, todėl bandomasis konvojus, turėjęs šiuo keliu važiuoti jau praėjusį sausį, pagal dabartinį planą kelio dangą išbandys tik rugsėjį.

Pradiniame plane buvo numatyta, kad pirmą plazmą reaktoriuje pavyks išgauti dar praėjusio dešimtmečio viduryje. Vėliau, po plano koregavimo, nustatyta nauja data – 2020 m. lapkritis, tačiau dabar abejojama galimybe užbaigti darbus iki to laiko. Ekspertų manymu, gal net ir 2021 metais nepavyks išgauti plazmos.

Už reaktoriaus surinkimo darbų koordinavimą atsakingas Kenas Bleklis (Ken Blackler) BBC sakė: „Dabar jau pradėjome dirbti rimtai. Pramoninė gamyba vyksta, taigi

ir laiko grafikas daug tikslesnis – didelė dalis techninių sunkumų jau įveikti. Bet ITER yra neįtikėtinai sudėtingas. Jo detalės gaminamos visame pasaulyje ir gabenamos į čia. Turime sureguliuoti jų atgabėtimą taip, kad viskas, kas reikalinga, būtų atvežama žingsnis po žingsnio, paeiliui – tai yra labai svarbu.“

Nors tinkama pagrindinių komponentų atgabenimo seka yra labai svarbi, ne mažiau svarbu, kad visi komponentai būtų pakankamai aukštos kokybės.

28 magnetai, sukursiantys plazmą išlaikantį magnetinį lauką, turi būti pagaminti neįtikėtinai tiksliai. O kiekviena dalis su gretimomis turi derėti idealiai, kad būtų gaunamas absoliutus vakuumas, be kurio plazmos bus neįmanoma išlaikyti. Mažiausia struktūrinė yda visą projektą gali paleisti šuniui ant uodegos.

Optimistiškai tikintis, kad ITER sėkmingai įrodys termobranduolinės energetikos perspektyvumą ir sukurs daugiau energijos nei sunaudos, kitas tarptautinių partnerių žingsnis bus įvykdyti technologijos demonstravimo projektą – komercinio reaktoriaus komponentų ir sistemų bandymų poligoną.

Ironiška tai, kad kuo daugiau pasiekama vykdamas šį projektą, tuo aiškiau matosi milžiniški iššūkiai, kurios teks įveikti norint pagaminti praktiškai naudingą reaktorių.

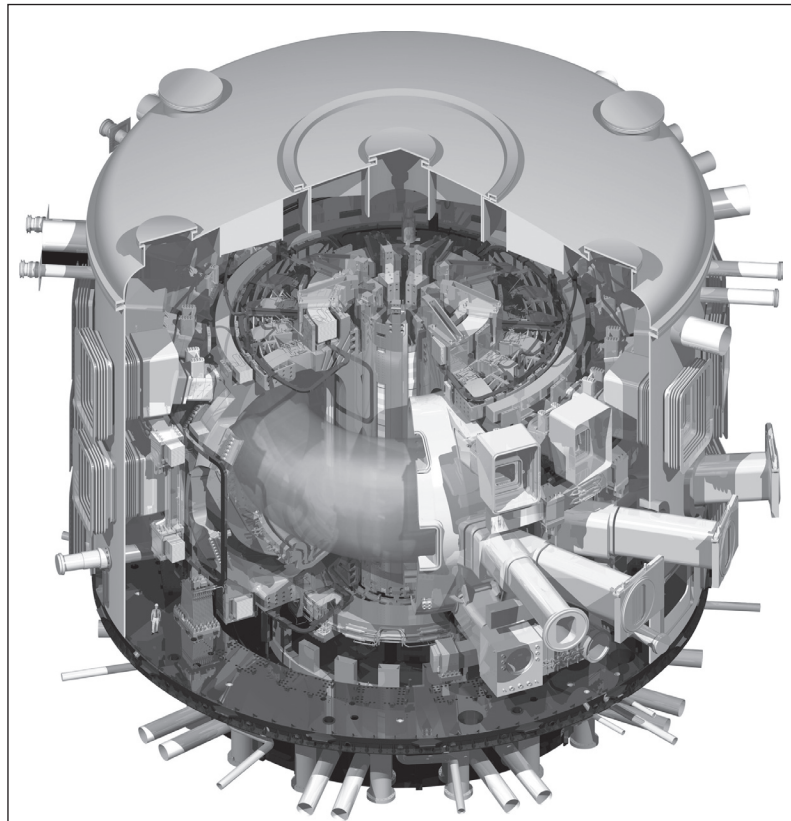
Tarptautinė ekspertų taryba sutaria, kad pirmieji komercinę naudą teiksiantys termobranduoliniai reaktoriai pasirodys tik per 40–60 metų. Nepaisant to, kad darbai vykdomi entuziastingai ir kaip niekada iki šiol sklandžiai, per artimiausius 30 metų termobranduolinė energetika iš svajonės realybe tikrai nepavirs.

ITER reaktoriaus statybos

© Projekto plėtotųjų iliustr.

Pristatytas dar vienas termobranduolinių reakcijų metu susidariusios plazmos valdymo būdas

Detalus ITER reaktoriaus vaizdas, centre karšta plazma

Termobranduolinės reakcijos energetikoje panašėja į „šventąjį gralį“ – niekaip nepasiekiamą realybę, galėsianti panaikinti švarios energijos trūkumą. Kol kas viskas priklauso nuo fizikų „sėmių bei nesėmių“ tiriant sintezės reakcijų valdymo ir žadinimo galimybes.

Mažiau fizika besidomintiems skaitytojams priminsime, jog termobranduolinė reakcija – tai lengvųjų branduolių susijungimas (sintezė) į sunkesnius branduolius, vykstantis labai aukštoje temperatūroje. Pavyzdžiui, jungiantis vandenilio izotopams (pats vandenilis netinka, nes neturi neutronų) deuteriui ir tričiui, atsiranda helio branduolys ir išlaisvinami didelės energijos neutronai – reakcijos metu iš viso išsiskiria apie 17,6 MeV energijos.

Jei išlaisvintųjų neutronų greitį pavyktų sumažinti, jų energiją galima saugiai pa-

naudoti, pavyzdžiui, garų turbinoje, kuri švariai ir efektyviai gamintų elektrą. Taigi deuterio ir tričio termobranduolinė sintezė yra labai perspektyvi ateities energetikos rūšis. Tuo labiau, kad reakcijos metu išsiskiria ne tik didžiuliai energijos kiekiai, bet ir praktiškai nesusidaro radioaktyviųjų atliekų, o ir pačių reakcijoje dalyvaujančių medžiagų gamtoje yra labai daug. Antai deuterį galima lengvai atskirti nuo paprasto vandenilio – pavyzdžiui, vandenynai yra milžiniškas deuterio rezervuaras (mokslininkų skaičiavimais, 6000 vandenilio atomų tenka vidutiniškai 1 deuterio atomas). Tiesa, reakcijai reikalingas tritis gamtoje nerandamas, bet jį galima gauti branduoliniuose reaktoriuose, apšvitinant ličio branduolius neutronais.

Nežiūrint perspektyvos, termobranduolinės reakcijos turi daug neišspręstų proble-

mų. Pirma, branduoliai gali susijungti tik suartėję iki 10^{-14} m. Tačiau tarp teigiamą krūvį turinčių branduolių veikia elektrostatinės stūmos jėgos (Kulono jėgos), todėl, norint juos suartinti minėtu atstumu, reikia lengviesiems branduoliams suteikti didelę kinetinę energiją, t. y. pagreitinti juos tiek, kad nugalėtų elektrostatinės stūmos jėgas. Paprastai tai pasiekama, įkaitinus medžiagas iki keliasdešimties milijonų kelvinų temperatūros. Štai todėl ir pačios branduolių sintezės reakcijos vadinamos termobranduolinėmis (iš graikų kalbos žodžio *thermos* – „šiltas“).

Tokios sąlygos egzistuoja Saulėje ir kitose žvaigždėse. Saulės ir žvaigždžių spinduliuojama energija – ten vykstančių termobranduolinių reakcijų išdava. Pavyzdžiui, Saulės centre temperatūra siekia 13 mln. kelvinų. Žemėje kol kas įvykdoma tik nevaldoma branduolių sintezės reakcija vandenilinėje bomboje. Aukšta temperatūra pasiekama sproguos įprastinei atominėi bombai joje. Deuterio ir tričio mišinys patalpinamas viename apvalkale su atominė bomba, temperatūra pakyla iki keleto dešimčių milijonų laipsnių. Tokioje temperatūroje prasideda deuterio ir tričio branduolių sintezės į helio branduolius termobranduolinė reakcija.

Tiesa, reikiamas temperatūras galima pasiekti ir laboratorinėmis sąlygomis, tačiau čia iškyla dar viena problema: tokioje temperatūroje dujų atomai yra visiškai jonizuoti ir medžiaga yra virtusi plazma. O plazmos taip paprastai nesuvaldysi – ją galima padaryti tik su galingu magnetiniu lauku.

Štai čia ir vyksta pagrindiniai fizikos mokslo tyrimai,

skirti termobranduolinių reakcijų įvaldymui.

Yra bent keli variantai, kaip galima sukurti reikiamo stiprumo kitokių parametru elektromagnetinius laukus, tačiau kuris iš šių būdų pasiteisins ateityje, kol kas visiškai neaišku. Garsiausias tam tikslui naudojamas įrenginys yra tokamakas – riostainio formos magnetas, skirtas plazmos su laikymui. Tokamakus plazmos valdymui turėtų naudoti eksperimentinis ITER reaktorius, tiesa, jo likimas labai jau neaiškus.

Yra ir alternatyvių pasiūlymų tokamakui. Vieną iš jų yra pasiūlę kanadiečiai (pasak jų, tokia alternatyva leistų gerokai sumažinti finansinius termobranduolinių reaktorių kaštus), taip pat galima naudoti ir stelatorius.

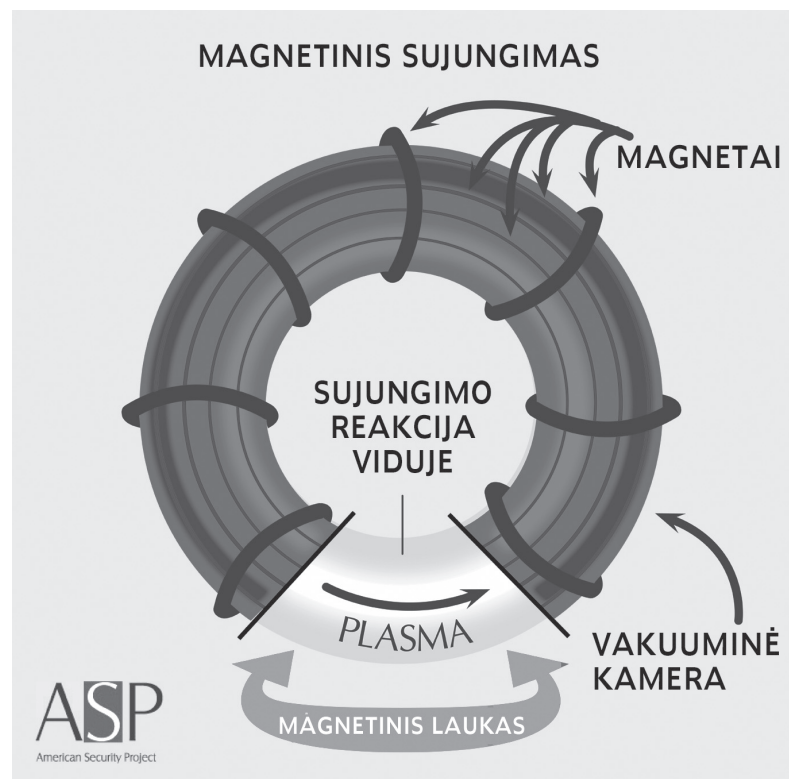
Dar vieną galimybę šiomis dienomis pristatė JAV fizikai, vykdę levituojančio dipolio eksperimentą (*Levitated Dipole Experiment* – LDX). Mokslininkai ketino patikrinti teorines žinias, kaip plazma sąveikauja su planetos magnetiniais laukais. Tam jie panaudojo superlaidų magnetą, pakibusį erdvėje virš kito magneto –

taip suformuotas magnetinis laukas, kurio struktūra labai panaši į Žemės magnetinį lauką. Viršutinio magneto levitacija padeda apsaugoti sukuriamą magnetinį lauką nuo formos iškraipymų.

Aplink magnetus yra išorinė kamera, kurioje iki 10 mln. $^{\circ}$ C įkaitinama plazma. Taigi, skirtingai nuo kitų įrenginių, šiuo atveju plazmos srautas yra ne magnetinio lauko viduje, o išorėje. Toks magnetinio lauko išdėstymas sukuria jėgą, spaudžiančią plazmos srautą į vientisą tūrį. Tuo tarpu kitokios konstrukcijos įrenginių formuojamas magnetinis laukas plazmos srautą plečia į šalis. Panašią plazmos „koncentraciją“ astronomai stebi Žemės ir Jupiterio magnetosferoje.

Nežiūrint sėkmingų bandymų su plazma, pačios termobranduolinės reakcijos paleisti kol kas nepavyko. Be to, tolesniems eksperimentams reikia sukurti daug tikslesnę plazmos temperatūrų matavimo sistemą, nes tai labai jautrus parametras, norint sėkmingai paleisti termobranduolinę reakciją.

Technologijos.lt

Tokamako veikimo principas

© Projekto plėtotųjų iliustr.

Vaikų sveikatos metais nevyriausybinių organizacijų kviečiamos bendradarbiauti

Nevyriausybinių organizacijų iki šių metų kovo 17 d. kviečiamos teikti paraiškas Sveikatos apsaugos ministerijai dėl projektų finansavimo. Šiais metais didžiausias dėmesys skiriamas vaikų sveikatos stiprinimui.

Jau devintus metus iš eilės Sveikatos apsaugos ministerija vykdo Nevyriausybinių organizacijų dalyvaujančių sveikatos stiprinimo veikloje, skatinimo programą. Jos tikslas – skatinti

nevyriausybines organizacijas aktyviai dalyvauti, įgyvendinant sveikatos politiką, ugdant visuomenės supratimą, gerinant visuomenės informavimą ir skleidžiant informaciją apie sveiką gyvenseną, ligų profilaktiką ir kitas su sveikatos stiprinimu susijusias veiklos sritis. Šiais metais programos įgyvendinimui skirta 200 000 litų.

LR Seimo nutarimu 2014 metai paskelbti Vaikų sveikatos metais. Todėl planuojama finansuoti projektus, siekiančius pagerinti vaikų sveikatos rodiklius, skatinti su sveikata susijusių naudingų įpročių, vertybių ir elgesio formavimąsi.

Projekto tikslai turi atitikti vieną ar kelias iš šių sričių:

- psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo tarp vaikų prevencija;
- vaikų psichikos sveikatos stiprinimas;
- vaikų sveikos mitybos principų įgyvendinimas;
- vaikų fizinio aktyvumo renginių organizavimas.

Skiriant finansavimą prioritetas teikiamas:

- projektams, siekiantiems informuoti visuomenę apie sveiką gyvenseną, ligų profilaktikos priemones ir kitą su sveikatos stiprinimu susijusią veiklą;
- projektams, pagal kuriuos nu-

matoma vykdyti bendrą sveikatos stiprinimo veiklą su savivaldybių visuomenės sveikatos priežiūros įstaigomis (savivaldybių visuomenės sveikatos biurais);

- projektams, skatinantiems keitimąsi geraja praktika ir patirtimi sveikatos srityje;
- projektams, skatinantiems ir stiprinantiems nevyriausybinių organizacijų, dalyvaujančių sveikatos stiprinimo veikloje, partnerystę ir bendradarbiavimą su kitomis nevyriausybėmis organizacijomis ir valstybės institucijomis;
- projektams, turintiems didesnę gyventojų aprėptį bei išlie-

kamąjį efektą ar tęstinumą jam pasibaigus.

Visa informacija apie konkurso sąlygas – Sveikatos apsaugos ministerijos interneto svetainėje <http://www.sam.lt/go.php/lit/Demesio> – Nevyriausybinių organizacijų iki 2014 m. kovo 17 d. kviečiamos teikti pa...jektu finansavimo spausti-cia/1083

Daugiau informacijos:

SAM Ryšių su visuomene skyrius
Tel. (8-5) 266 14 31
rinalda.akelyte@sam.lt,
www.sam.lt

Apgamai ir jų šalinimo būdai

Onkologas Juozas Prušinskas, Navikinių ligų profilaktikos centras „Apgamas“

Kiekvieną dieną mūsų spaudos kioskų, degalinių, bibliotekų bei įvairių parduotuvių lentynose galime rasti respublikinės ar rajoninės reikšmės leidinius su ne vienu puslapiu straipsnių, skirtingų odai. Spalvotose ir juodai baltose fotografijose pateikiama akivaizdi informacija apie odos priežiūrą, jos ligas ir visokiausius būdus, kaip atsikratyti įvairiausių odos išaugų. Malonu skaityti straipsnius, parašytus profesionalių medikų ar žurnalistų, tačiau didžioji dalis jų yra nevykęs plagiatas su nesąmoningomis išvadomis bei palyginimais. Bet ne apie tai noriu parašyti šiame straipsnyje.

Daug kalbama ir rašoma apie tai, kaip išvengti odos ligų, kada ir kur kreiptis esant vieniems ar kitiems odos pasikeitimams. Ypač akcentuojama apgamai. Net ir disertacijos Lietuvoje pradėtos rašyti apie apgamų atpažinimą ir gydymo būdus. Gaila, kad tik dabar susidomėta šia problema, kada sugriauta visa šio nenusakomo savo elgesiu auglio diagnostikos ir įveikimo sistema. Bet tai sveikatos apsaugos „strategų“ įdirbis. Lietuva labai greitai pajus tokios trumparegiškos sveikatos politikos rezultatus.

Noriu pateikti daugiau nei 30 metų kauptą nuomonę apie apgamus. Nėra nei vienos medicininės įstaigos Lietuvoje, kuri prilygtų patirtimi, tiriant ir šalinant šiuos iš pirmo žvilgsnio nekaltus odos darinėlius, centro „Apgamas“ specialistams. Vien per 20 įstaigos egzistavimo metų susidarė išspūdinga skaičių eilutė ir ne mažiau spalvinga, bet konkreti nuomonė apie apgamus ir kitas pigmentines odos ligas.

Taigi. Apgamas. Ne medikui tai tik paprasta odos išauga ar įvairiaspalvė dėmė kūno odoje. Odos specialistui – tai vertas labai aklaus dėmesio ir žinių auglys, susidaręs iš pigmentinių ląstelių. O žinant labai greitą ir neprognozuojamą jo pasikeitimą, priklausomą nuo įvairiausių aplinkos ir ypač organizmo vidaus sistemų sutrikimo laipsnio, galime drąsiai teigti, kad tai ypatingo dėmesio reikalaujantis auglys. Bet kurioje kūno srityje atsiradusi staiga, palaipsniui ar įgimta išauga, dėmė ar spalvotas darinys turi būti nedelsiant parodytas spe-

cialistui, kuris nustatytų jo prigimtį ir ne tik patartų, kaip elgtis su juo, bet ir ar verta jį laikyti. Mes tik nedidelę dalį apgamų matome. Jų gali būti ir plaučiuose, ir žarnyne, ir net kraujagyslių sienelėse. Įgimti apgamai dažniausiai yra platus, nelygiais kraštais, grublėtu paviršiumi ir plaukuoti. Pastaroji savybė labiausiai kenkia pačiam... apgamui, nes esant tokiam apgamui veide dažnai žmogus juos išpešioja. Taip traumuojamas apgamas neretai supūliuoja, o po kurio laiko gali supiktybėti ir pavirsti pačia baisiausia ir neįveikiama onkologine liga – melanoma. Ir tada labiausiai sunku susirgusiam suprasti, kad mažas, už degtuko galvutę ne ką didesnis juodas darinėlis odoje jam yra paskelbęs mirties nuosprendį.

Apie apgamus Europoje ne taip jau seniai susidomėta, nors Australijos baltaodžių kūnuose šis įvairiaspalvis augliukas per šimtmečius žiauraus patyrimo buvo išsikovojęs reikiamą pagarbą. Pats apgamų paplitimas Europoje sutampa su DDT miltelių naudojimu žemės ūkyje ir buityje. Kur tik mūsų tėvai ir seneliai jo nebarstė: agrastų krūmai, kopūstai ir braškės net iš tolo bolavo „pasipuošę“ ligas ir apsigimimus sukeliančiais milteliais. Dar po kurio laiko į mūsų organizmus su visu iškreipiančiu blizgesiu įsiveržė konservantais „užmigdyti“ maisto pro-

duktai, kurie, nesvarbu kokiose sąlygose belaikomi, visada buvo „švieži“. Ir trečia apgamų gausėjimo banga mus užplūdo nuo praeito šimtmečio aštunto dešimtmečio vidurio, kada Norvegijos medikai pradėjo skelbti dėl to pavojų. Pasirodo, kad jų šalyje kiekvienais metais tiesiog tūkstančiais auga susirgusiųjų piktybinėmis odos ligomis skaičius. Netrukus išvada įsipiršo savaime: norvegai žiemos metu, kada visa apsauginė pigmentinė odos „tarnyba“ nukeliavusi į kūno gilumą miega, poilsiauja prie ekvatoriaus esančiose šalyse. Paskutiniu metu ir Lietuva pasuko šiuo keliu. Todėl iš karto noriu perspėti tuos, kurie, pasibaigus saulėtajam laikotarpiui, stengiasi pasikepti šiltuose kraštuose: prieš išvažiuodami atostogauti ar iškylauti, pasirodykite odos specialistui ir pasitarkite, kokias apsaugines priemones jūsų odai geriausiai vartoti.

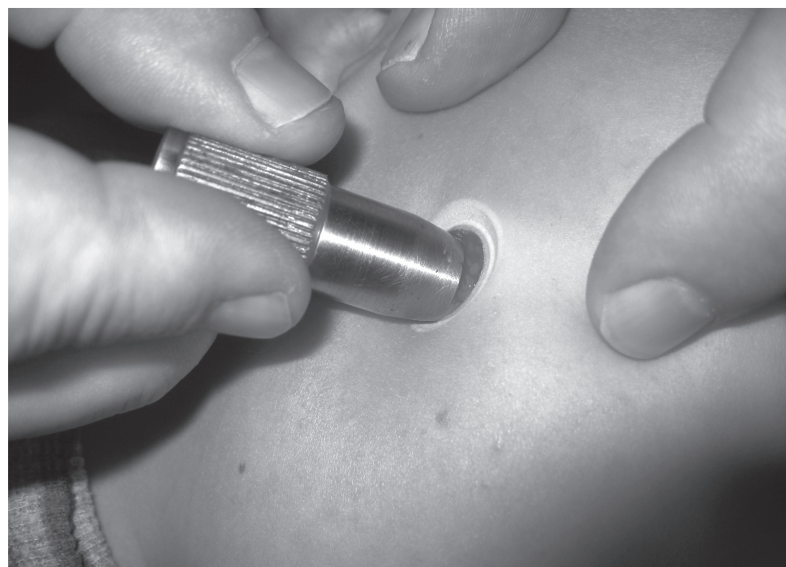
Apgamų šalinimas yra pagrindinė diskusijos tema, kada susirenka odos specialistai, nors tokių Lietuvoje galima suskaičiuoti vienos rankos pirštais. Nuomonės skirtingos, kaip kad ir būdų yra ne vienas panaikinti šį, viena vertus, kosmetinį defektą sukeliantį augliuką, o kita vertus, kaip pagerinti buityje trukdančią išaugą ar išgelbėti, ar bent pratęsti gyvenimą žmogui, kuriam apgamas jau tapo visą organizmą niokojančia liga.

Mėlynasis apgamas skruoste

Apgamo kriofiksacija

Apgamo žiedinė krioekscizija

Besikuriantys ar anksčiau susikūrę odos priežiūros centrai, odos chirurgijos kabinetai, grožio ir kosmetikos salilai kiek įgalėdami rėkia apie nepakeičiamą apgamų šalinimą lazerio pagalba. Vienas patyręs ir gerbiamas lietuviškų lazerių kūrėjas ir reiklus chirurginių lazerių specialistas yra pasakęs: „Chirurginis lazeris – tai tas pats, kas suvirinimo aparatas.“ Atrodytų viskas aišku.

Neturi reikšmės kuo apgamą šalinsi. Pirmiausia reikia žinoti, koks to apgamo charakteris, kodėl jis būtent šioje vietoje atsirado, kas jam padėjo atsirasti? Gal tai tėvų ar senelių informacijos perdavimo klaidinga išraiška? Pirmiausia turi turėti apgamo gyvenimo ir elgesio filosofijos supratimą ir tik po to siūlyti šalinimo būdą. Elektroaguliacija, lazeris, hyfreakterinė fulguracija (auglio išgarinimas specialiu aparatu) – tai visi tik elektra veikiantys prietaisai. Specialistai, siūlantys lazerio būdą, akcentuoja pooperacinių žaizdų optimalų užgijimą ir randų nebuvimą. Gaila, bet randas dažniausiai priklauso ne nuo aparatūros, o nuo paties žmogaus biologinių savybių. Prieš kurį laiką Vilniaus chirurgų draugijos posėdyje apie randus kalbėjęs šios sri-

ties specialistas iš JAV Jonas Domanskis tai dar kartą patvirtino. O jis tikrai turėjo ką pasakyti, nes jo rankos ne vienai Holivudo aktorei „jaunino“ odą. Visiškai biologinį vientisumą randas įgauna tik po metų ar pusantų. Neretai – tai labiau būdinga užsienio kosmetologų darbui – randai mažinami hormoniniais preparatais ar šlifuojami specialiais prietaisais. Jei žmogaus nervų sistema paslanki, jei jo elgesys sutampa su gydytojo nuorodomis ir nėra genetinio polinkio į grubių randų formavimąsi, žaizda sugis iki mažiausiai pastebimo rando. Yra viena taisyklė: jei po apgamo šalinimo nėra jokio rando, vadinasi, apgamas visiškai nepašalintas. Gyvenime neretai matome, kad jaunystėje net nuo mažiausio spuogelio išspaudimo krūtinės, nugaros ar veido odoje susiformuoja negražūs, auglius primenantys randai. Panašūs randai susiformuoja ir nuo jaunystėje perneštų pūlinių odoje. Pastaruosius ypač reikia saugoti nuo traumų, net labiau nei apgamus, kadangi iš tokio rando gali išsivystyti labai grėsmingas ir sunkiai įveikiamas navikas – dermatofibrosarkoma.

Nukelta į 7 psl.

Dulkes nupūtus

Lietuvis orininkas. Vienas Paryžiaus lietuvis, B. Šleinis, padirbo ypatingą lakstytuvo modelį. Jo lakstytuvas tuomi skiriasi nuo iki šiol išrastų, kad gali judinti sparnais, ko iki šiol dar niekas nebuvo padaręs. Išradėjas užpatentavo savo modelį ir ieško dabar kapitalistų, kurie apsiimtų pagal jo modelį statyti didelį lakstytuvą. Kiek jam tai pasiseks – nežinia, bet man atlinkius išradėja, teko matyti pilną vilties, jog jo darbas nenueis niekais. Jis tikisi pasistatyti lakstytuvą pagal savo modelį ir norįs dalyvauti lenktynėse Paryžius–Pekinas ši rudenį.

P. B. Šleinis užimtas dabar yra išrišimu klausimo, kaip padirbti tokį lakstytuvą, kuriuom galėtų lėkti žmogus be motoro, vien kojų ir rankų pagėga. P. Šleinis yra jaunas dar vyras, 26 metų, kilęs iš Telšių (Kauno gub.), gabus, sumanus, pilnas energijos. Reikia tikėtis, jog jo darbas gal ir nenueis niekais, gal jis atneš tuo nemaža naudos savo tėvynei ir visai žmoni-jai.

P. Banys (Šaltinis. 1912 liepos 30 (17), nr. 30, p. 477–478)

Redaktorius išėjo iš proto. Lenkų laikraščio „Kauno pasiuntinys“ redaktorius išėjo iš proto. Gruodžio 12 d. pusplikis išbėgo jis iš savo laikraščio redakcijos į gatvę ir pamišėlio balsu pradėjo šaukti: „Lietuviai rašo, kad Lietuva su Lenkija negali krūvoj gyventi!.. Perplėšė jie man pusiau... ir t. t.

Nelaimingą pamišusį redaktorių suėmė ir patalpino pamišėlių namuose.

Štai kuo baigiasi nuolatinės prieš Lietuvą kovos. Negerai karštakošiams būti redaktoriais.

(Vienybė, 1920 gruodžio 23, nr. 50, p. 384)

Šančiai. Kauno priemies-tis. Šančiuose šaulių būrio nėra, bet randas keliolika šaulių, kurių vieni prisidėję prie Kauno, kiti prie Aukštosios Panemunės būrių.

Pačiuose gi Šančiuose jaunimo didelė dalis nepriklauso jokiai organizacijai; šventvakarius praleidžia girtuokliaudami ir rėkaudami po gatves. Girti jaunuoliai užkabinėja praeinančius, ypač moteriškes, nepadoriais būdais ir nešvariais žodžiais, tankiausiai rusų

ar lenkų kalbomis. Kartais išgirsti girtus šaukiant „Vilga, Volga...“, „Och začiem eta noč...“ ir kitas toms panašias dainas! Čia puikiai pasirodo tamsumo ir išautėjimo žymės.

Argi Šančių švietimo organizacijos nepajėgtų sutraukti į save tas be tikslo klaidžiojančias jaunimo pajėgas?!

Sielvartėlis (Trimitas, 1922 spalio 28, nr. 42, p. 30)

Mes per jauni mirštame. „Trimito“ paskelbtas žinias apie senus žmones Lietuvoje dideliu įdomumu pakartoję viso pasaulio spauda. Daug kas domėjosi senais žmonėmis Lietuvoje ir darė įvairių išvadų, kad ten ilgiausiai žmonės gyveną ir daugiausia esama senių, atsižiūrint gyventojų skaičiaus. Tuo pat klausimu neseniai prašė redakcijos platesnių paaiškinimų Karaliaučiaus klinikos prof. R. Kafeman. Jis jau 30 metų tiriąs senumo klausimą ir ruošias spaudai didelį savo darbo veikalą. Antram laiške „Trimito“ redakcijai padėkojo už suteiktas žinias, kurias jis sunaudojo savo veikalė „Mes per jauni mirštame, arba 118 metų sibiriečio girtuoklio Ivano Fomičio Ščebietkos pamokymai“. Šitas veikalas netrukus bus atspausdintas ir kainuos apie 2 goldmarkes (apie 5 litus).

Kryždirbys Antanas Doveika „vokiečių laikais“, Kuktiškės, Utenos aps. Nuotr. iš Nac. M. K. Čiurlionio dailės muziejaus fotoarchyvo

Prof. Kafeman seniai gerai pažįstas lietuvių, kaipo ypatingai tvirto ir gajaus organizmo žmones. Šitą jis gerai patyrė laike operacijų; net ir didelė anestezijos vaistų duoklė lietuvių nemigdo ir jis vis dar šnirpščia, kai tuo tarpu bet kuris kitos tautos žmogus nė trečdalį to nepakelia.

Prof. Kafeman iš santykių su lietuviais patyrė, kad jie aukštos kultūros žmonės, nesuardyti moderniškios civilizacijos nei psichiniai, nei fiziniai. Jis jau seniai žinąs, kad Lietuvoje daugiausia yra senų žmonių.

Rusų prof. Bečasnov 1903 m. taip pat radęs 4200 šimta-mečių lietuvių Lietuvoje, Sibire ir kitur. Prof. Kafeman labai interesuojasi „Trimito“ surastais senais žmonėmis ir žada netrukus atvykti Lietuvon ir aplankyti juos vietoje. (Trimitas, 1925 rugsėjo 3, nr. 34, p. 1124)

Seredžius. Kauno apskr.. Jau gan ilgoką laiką vietos žydai neturėjo rabino. Todėl miestely pakilo didelis aliar-mas, kai gruodžio 12 dieną į miestelį atvažiavo naujas rabinas. Žydai, palikę gešeftus, subėgo į sinagogą taip svarbų įvykį apsvarstyti. Visis sinagogon nesutilpo, todėl susispietė prie durų. Svarstant, ar priimti naują rabiną, pakilo be galo karšti ginčai. Beveik pusė žydų buvo prieš naujojo rabino priimtinumą, pamatuo-dami tuo, kad jis 19 metų vertėsi prekyba ir tik jo nepasisekus, broliams padedant, pasidarė rabinas. Besiginčijant pradėta kumščiuotis, varyti kai kuriuos lauk iš sinagogos, o nesutinkant eiti geruoju, ėmė mėtyti į gatves pro lan-gus. Gatvėje žydai kariavo lazdomis ir plytgaliais. Į peštynes buvo priversta išikišti policija ir įsikarščiavusius „kovotojus“ atšaldyti šaltojo. Kelnietis (Trimitas, 1925 gruodžio 24, nr. 50, p. 1640)

Apgamai ir jų šalinimo būdai

Atkelta iš 6 psl.

Randas po apgamo pašalinimo

Esu susipažinęs su beveik visomis apgamų šalinimo metodikomis ir būdais, naudojamais Europos, Kanados, JAV, Rusijos ir Ukrainos universitetinėse klinikose ir nemokslinėse medicinos įstaigose. Kanados ir JAV klinikose populiariu šalinti apgamus „skutamuoju“ būdu – kada navikas horizontaliai pjaunamas ir nupjauta dalis tikrinama po

mikroskopu. Skutama tol, kol nerandama specifinių apgamo ląstelių. Daugelis kitų odos specialistų paprasčiausiai išpjauna skalpeliu ir žaizdą užsiuva.

Stebėdamas Londono ir Toronto, Čikagos ir Kolorado, Paryžiaus ir Salonikų odos specialistų atliekamas operacijas susidariau nuomonę, kad visos jos turi vieną ir ne-

ginčijamą kryptį – tai komercinis veiksmų gausumas. Vienas užmokestis yra tada, kada diagnozėje užrašoma onkologinė auglio kryptis ir visai kita, kada tai kosmetinė procedūra. Bet niekur nesutikau tokių paprastų ir praktiškų auglių šalinimo būdų, kaip kad Kijevo, Peterburgo, Dnepropetrovsko, Obninsko ar Maskvos klinikų operacinėse.

Pasitelkdamas savo ir vyresniųjų kolegų patirtį, galiu patvirtinti vieną ir dažniausiai pasiteisinančią nuomonę: apgamus reikia šalinti tuo būdu ir tada, kada organizmas pats „paprasto“ jį pašalinti. Vaikams iki brendimo geriausia apgamus šalinti kriodestrukcijos būdu. Vėliau jį reikia kombinuoti su išpovimu specialiu cirkuliariu skalpeliu (žiedinė krioeksizija). Vietose, kuriose organizmas linkęs formuoti stambesnius randus, po pašalinimo elektra, lazeriu ar hyfrefekteriu patartina auglio guolį paveikti skystu azotu. Žiedinė krioeksizija yra absoliučiai patikimiausias ir radikaliausias apgamo šalinimo būdas

ne tik kosmetiniu, onkologiniu, bet ir psichologiniu požiūriais.

Nėra jokios pacientų amžiaus ar metų laikotarpio ribos, kuri keistų apgamo šalinimą. Pagrindinė nuoroda yra tik apgamo lokalizacija ir jo pasikeitimo laipsnis. Kuo vaikas anksčiau dėl apgamo pradeda jausti diskomfortą, tuo pašalinė, o ypač klaidinga, informacija sukelia jam psichologinius sunkumus. Mūsų patyrimas byloja, kad pašalinę vaikui apgamą iki 12 metų nuo meridiano, kuris nusako tam tikrų ligų paveldėjimą, jūs ištrinsite tą paveldėjimo informaciją visam laikui.

Pagrindinės apgamo šalinimo būdo pasirinkimo taisyklės turėtų būti:

- 1. Apgamo vieta:
 - pagal meridianus – perikardo, kepenų, inkstų, šlapimo pūslės, akių ar kitų svarbių organų aktyvacijos taškai;
 - būtina pašalinti apgamus iš vaiko plaukuotosios galvos dalies iki brendimo. Kiekvienas apgamas galvoje turi savo vidaus organą, kurio piktybinių ar nepiktybinių ligų

informacija „atsinešta“ iš tėvų ar senelių.

2. Apgamo jutiminis požymis

Kada apgamą perši, dilgčioja, maudžia, degina, niežti. Kuo šie požymiai ryškesni, tuo apgamas yra geriau aprūpintas kraujotaka ir nervinėmis galūnėlėmis. Praktiškai toks apgamas jau yra pakeliui į supiktybėjimą.

3. Apgamo atsiradimo priežastinis ryšys

Labai svarbu žinoti: Kada apgamas atsirado? Kas sąlygojo jo atsiradimą? Iš kurios (vyriškos ar moteriškos) giminės pusės yra didesnis polinkis paveldėti apgamus? Ar nebuvo ilgiau kaip pusę metų tėvai ar seneliai gyvenę už Lietuvos ribų?

„Nesipyk su nervais, nes jie valdo tave ir mane“, – skelbia viena ramių apgamų taisyklė.

Klatingiausia, negailestingiausia ir vis jaunėjanti kūno tragedija trumpu pavadinimu MELANOMA kiekvieną dieną kuo žiauriau primena: „Esu nervinės kilmės, todėl saugok ir stebėk save.“

Keletas akimirų iš 17 kriochirurginio kongreso Indonezijoje

Asociacijos vėliavos pristatymas

Nauja direktorių taryba

Nauja direktorių taryba / Balio sertifikatas (apačioje)

Su nauju asociacijos prezidentu Kečeng Siu (Kecheng Xu)

Po aukso medalio įteikimo su buvusiu asociacijos prezidentu Nikolajumi Korpanu

Kas antri metai tai vienoje, tai kitoje pasaulio šalyje susirenka gydytojai ir mokslininkai, kurie savo medicininę veiklą susieję su šalčio panaudojimu.

Praeitų metų gruodžio viduryje didžiulė grupė kriochirurgų susirinko nuostabioje Indonezijos saloje Balyje. Pradžioje labiausiai patyrę klinicistai savo techniką demonstravo eksperimentinės medicinos centre, kuris labiau priminė aukščiausio lygio klinikas nei eksperimentinę bazę. Po to visi persikėlė į didžiulį poilsio centrą ant vandenyno kranto pasidalinti praktiniais įgūdžiais, kuriuos sukaupė per laikotarpį nuo paskutinio kongreso. Čia savo pranešimus skaitė JAV ir Austrijos, Izraelio ir Argentinos, Malaizijos ir Indonezijos, Lietuvos ir Rusijos, Kinijos ir Arabijos specialistai bei dešimtys kitų pasaulio šalių specialistų.

Be įdomių ir praktiškų metodikų demonstravimo, taip pat vyko naujos direktorių valdybos ir naujo asociacijos prezidento rinkimai bei geriausiai įvertintų darbų autorių ar įstaigų apdovanojimai. Buvo pateikta keletas asociaciją papildančių atributų – himnas ir vėliava. Buvo iškelta mintis, kuri vienbalsiai patvirtinta nutarimu, kad kriochirurgija nuo šiol turės savo dieną – tai gruodžio 12-oji.

Žinoma, maloniausia naujiena buvo ta, kad Lietuvos atstovas onkologas Juozas Prušinskas buvo apdovanotas aukso medaliu už tai, kad ir apgamus, pakitusius gyvenimo eigoje, ir melanomas galima šalinti ir gauti perspektyvius rezultatus gydytojo pateiktu metodu – priešoperacine fitoterapija ir žiedine krioeksizija.

Po dvejų metų kongresas vyks arabų pasaulyje. Turime šių kraštų saulės mylėtojams keletą naujovių.

Iki kito susitikimo „Černobylietyje“.

Agnė Prušinskaitė